

REGERINGSKRISEN I FINLAND

DEN TVÅ månader långa krisen i Finland hade en ur strikt parlamentarisk synpunkt oegentlig orsak och dess utgång stred mot normala parlamentariska regler. Regeringen Karjalainen hade från början haltat därför att den vid sidan av representanter för riksdagens fyra borgerliga partier — med en klar parlamentarisk majoritet — inrymde tre s. k. »fackministrar», som alla var ledande män i den ena av Finlands två kämpande fackföreningsorganisationer, den mera vänsterdominerade FFC (Finlands Fackföreningars Centralförbund). Det blev med tiden allt svårare att hålla samman de borgerliga partierna och tre vänstersocialister, i synnerhet då de starkt försvagade statsfinanserna gjorde en radikal sparsamhetspolitik nödvändig. Redan i juni gav FFC regeringen en officiell protest mot det uppgjorda saneringsprogrammet, som FFC förklarade sig inte kunna godta. En definitiv konflikt kunde blott uppskjutas genom att en del omstridda beslut lades på is.

I slutet av augusti gick fristen ut. Enligt lagen om lantbruksinkomsten måste regeringen i augusti fastställa nya och förhöjda priser på en del lantbruksprodukter, detta

beroende på stegrad kostnads- och lönenivå. Fackföreningsmännen krävde att konsumentpriserna inte fick stiga. Men statskassan saknade medel för de subventioner, som krävdes om producentpriserna inte fick slås ut på konsumenterna.

Ingenting hindrade att regeringen satt kvar. Dess majoritet i riksdagen berördes inte, då representanter för en utomparlamentarisk grupp avgick. Schismen inom regeringen hade ingenting med riksdagen att göra. I detta fall var tvärtom regeringsgrupperna ense. När statsminister Karjalainen det oaktat inlämnade hela regeringens demissionsansökan, berodde detta tydligen på ett beslut, som agrarförbundets partidelegation hade fattat vid den föregående krisen, att partiet inte ville inträda i en rent borgerlig regering utan något vänsterinslag. Utåt har denna hållning motiverats med agrarernas önskan att föra en centerpolitik. Om hela högern är med, bör åtminstone någon vänstergrupp också engageras för att skapa önskad balans. Argumentet kan ha en viss betydelse med tanke på den hårda kamp om väljarna, som agrarerna för på sin vänstra flank.

En annan omständighet har sä-

kert också spelat en roll. De övriga borgerliga grupperna är tillsammans starkare än den agrara. Tabulletterna fördelades därför så, att agrarerna fick fem platser och de övriga sju. Med tre socialister därtill hade agrarerna alltid avgörandet i sin hand. Borgerliga krav kunde alltid genomdrivas med de övriga partiernas hjälp. Från agrar synpunkt alltför borgerliga yrkanden kunde avvisas med socialisternas hjälp. Agrarerna blev under de ett och ett halvt år, som regeringen satt, aldrig nedvoterade.

I ett tidigt skede av regeringsförhandlingarna väckte president Kekkonen sensation genom att i ett tal hävda att regeringsfrågan blott kunde lösas genom en allpartiregering, ett projekt som i Finland får sin speciella färg av att i ett sådant fall minst tre kommunister får tillträde till statsrådsborgen. Parollen kunde inte avse ett försök att lösa krisen. Riksdagens talman, som fick i uppdrag att sondera möjligheterna, fick blankt nej av de tre mindre borgerliga partierna och mötte betänkligheter inom vänstern. Blott agrarerna var i princip inte ovilliga. Utom Finlands gränser har man tolkat denna överraskande framstöt som ett påtryckningsförsök. Som sådant hade det dock knappast effekt, eftersom alla politiska kretsar visste, att alternativet var avlivat innan det ens lanserades. En rimligare tolkning är att president Kekkonen fann det påkallat att offentligt och officiellt

understryka, att principiella hinder för ett kommunistiskt engagemang inte förelåg. Det oöverstigliga hindret var blott den rent parlamentariska omständigheten, att majoritet inte kunde nås, om kommunisterna tillhörde regeringen.

Även på en annan front demonstrerades en principiell möjlighet. En annan av presidenten anbefalld sondering gällde frågan, om agrarer och socialdemokrater kunde tänka sig att återuppta det sedan 1959 avbrutna regeringssamarbetet. Svaret blev på ömse sidor att principiella hinder inte förelåg, om man blott kunde enas om ett program. Programkraven var dock på vartdera hållet så kraftigt tillspetsade att det inte förelåg risk för en överenskommelse. Agrarerna hade likväl visat, att den tidigare, utrikespolitiskt motiverade diskrimineringen av socialdemokraterna nu — efter det socialdemokratiska ordförändeskiftet — hade avskrivits. Därmed hade krisens enda — blygsamma — politiska vinning inregistrerats. Det var dokumenterat att varken kommunister eller socialdemokrater i princip var utestängda från regeringsansvaret.

Efter en månad, ägnad åt denna åskådningsundervisning, kunde förhandlingarna äntligen ta sikte på uppnåbara resultat, då statsminister Karjalainen den 1 oktober fick uppdraget att förhandla om en rekonstruktion på i huvudsak den gamla basen. Längre förhandlade han med den lilla vänsterso-

cialistiska gruppen om dess inträde i stället för fackföreningsmännen, som hade haft samma politiska färg. Den krävde dock fem tabu-retter, en tredjedel av regeringen, medan den i riksdagen har två mandat, en procent! Det oaktat fortsatte manglingen om taburett-fördelning och regeringsprogram till dess vänstersocialisterna den 17 oktober definitivt backade ut och president Kekkonen som en konsekvens av detta nej förklarade att regeringen inte kunde ersättas av någon annan och att han därför vägrade att acceptera dess avskedsansökan.

Redan därförinnan hade han för de mindre borgerliga partierna förklarat att, om man inte kunde enas om en majoritetsregering, det enda återstående alternativet var en tjänstemannaregering utan parlamentarisk bas. En sådan utnämning skulle dock inte leda till riksdagsupplösning och nyval utan presidenten avsåg att låta ett interregnum utan någon riksdagsförankring bestå. Det hade redan tydligt visat sig, att den under krisen framlagda sparsamhetsbudgeten inte hade utsikter att passera riksdagsbehandlingen, om inte bakom den

stod en klar riksdagsmajoritet. I en situation, där intet parti kände ansvar för statsledningen, måste man räkna med ett statsfinansiellt sammanbrott inom kort. Påtryckningen måste därför anses vara mycket kraftig.

Krisens slutskede uppvisade dock segslitna förhandlingar, därför att åsikterna även inom den borgerliga kretsen delvis gick isär i fråga om saneringspolitiken. Speciellt förde den i högsta grad nödvändiga reformen av omsättningsskattelagen med sig nästan oöverstigliga svårigheter. Regeringsrekonstruktionen den 1 november nåddes därför blott genom att en del omstridda frågor, bl. a. omslagens utformning, ställdes på framtiden.

Av de tre nya statsråden tillhör två agrarförbundet. Den tredje är en utrikeshandelsexpert från utrikesdepartementet men torde privatim stå agrarerna nära. Statsminister Karjalainen löper fortfarande ingen risk att bli omkullvoterad.

Men Finland har efter de svåra födslovändorna fått en rent borgerlig samlingsministär, den första sedan 1936, som enbart består av parlamentariska representanter för alla de borgerliga partierna.